

A gyógyszerésztörténet művelése

dr. Szmodits László

A gyógyszerésztörténet nemzetközi vonatkozásban is önálló tudomány, része a gyógyszerésztudományoknak. Minden tudományra érvényes az a megállapítás, hogy a múltjának alapos ismerete elengedhetetlenül fontos nemcsak jelen helyzetének megértéséhez, hanem még a további fejlődés irányvonalának kijelöléséhez is. A gyógyszerésztörténetet először a XIX. század végén oktatták hazánkban. Ma is főképp a magyarországi egyetemeken a Tudománytörténet és propedeutika tantárgy. Sajnálatosan nincs hazánkban gyógyszerésztörténeti képzés. Ezt a tudománykört Magyarországon csak a napi gyógyszerészi munka után művelték. Ezért még napjainkban is „hobbinak” tartják.

A gyógyszerészi munka legnagyobb része a gyógyszerrel való foglalkozás. A gyógyszerellátás nem gyógyszer-értékesítés, hanem a betegek szakszerű ellátása tudományos alapon. A gyógyszertár pedig közegészségügyi intézmény. A napi gyakorlati gyógyszerészi feladatok közben is gyakran felmerülhetnek önálló ésszerűsítő javaslatok. Ehhez szükség lehet a múlt tapasztalataira. Számos újítást és doktori értekezést fogadtak el így korábban. Ezért van szükség:

- a gyógyszerészi hivatás ápolására,
- a gyógyszerészet népszerűsítésére,
- a gyógyszerészet nemes hagyományainak tiszteletben tartására,
- a humánus műveltségre.

A gyógyszerésztörténet művelése történhet hobbi és tudományos szinten. Ehhez erős akaratra, szorgalomra, kitartásra és időre van szükség. A folyóiratok gyógyszerésztörténeti szakkönyvek és a folyóiratok közleményeinek olvasásával és tanulmányozásával is lehetséges a lexikális tudás kialakítása. Nemcsak a gyógyszerészet, hanem a kémia és a természettudományok fejlődésének az ismerete is lényeges követelmény. A gyógyszerésztörténet kutatása könyvtárban és levéltárban történhet. Ma már otthon, az internet révén számos dokumentum fellelhető, így ki sem mozdulni a lakásból. A könyvtári kutatáshoz jól kell ismerni a szakirodalmat, a kémiai, a gyógyszerésztörténeti bibliográfiákat, a lexikonokat és az adattárakat. Lényeges a gyógyszerésztudomány minden ágának az alapos ismerete, beleértve a már nem hivatalos alapanyagokat, drogokat, galenikumokat és azok vizsgálatát is. A kutatásnál mindig az eredeti forrás-munkákat kell megtalálni. Erre azért van szükség, mert sok a pontatlanság az irodalomban. A valós adat két különböző kiadású forrásból nyerhető.

Egy kezdő mérnök még nem épít hidat, egy kezdő orvosra sem bíznak egy több órás műtétet. Aki bármilyen témát akar feltárni, jobb először segítséget kérni. Minden témakör kutatásához más-más módszerekre van szükség.

Egy példa: a pár évvel ezelőtt elhunyt dr. Erős István professzor úr az első éves gyógyszerészhallgatóktól kérte néhány neves gyógyszerotechnológus professzor életútjának a feldolgozását.

Gyógyszer-technológiát még tanulnak az első évben a hallgatók. Így azt sem tudják: ki volt pl. dr. Matolcsy Miklós, dr. Mozsonyi Sándor, vagy dr. Pandula Egon egyetemi tanár? Hol van erre irodalom? – Egy első éves hallgató segítség nélkül ezt nem tudja egyedül teljesíteni.

A kutatáshoz szükség van könyvtártani ismeretekre. Ha bárki valamilyen témát szeretne feldolgozni, előbb össze kell gyűjtenie arról a teljes szakirodalmat. Ez egy kezdő kutatónak nem egyszerű munka. Egy neves gyógyszerész életútjának a megírásához nem elég egy életrajz. Be kell mutatni részletesen a szakmai munkásságot a tudományos eredményekkel. Nagyon fontosak az emberi tulajdonságok is. A kiválóság emlékének tisztelete az utókor mindenkori feladata.

Egy gyógyszertár, egy szakmai intézmény múltja helytörténeti feladat. Itt időnként levéltári kutatásra is szükség lehet.

Egy gyógyszer történetéhez szükség van a régi gyógyszerkönyvek és más szakkönyvek értékelésére. A gyógyszerésztörténet előbbre viteléhez szükség van a publikálásra és annak népszerűsítése érdekében az előadásokra. Azonban a szó hamar elszáll és pár nap múlva már elfelejtik a résztvevők az elhangzottakat. Sőt, nem tud minden érdeklődő jelen lenni. Így egy cikk mindig maradandó. A nyomtatott folyóiratok régebbi számai azonban főleg a könyvtárakban olvashatók.

Mindenkinek ajánlható a már külföldön is elismert Magyar Gyógyszerésztörténeti Társaság honlapja (www.gyogyszeresztortenet.hu). Itt több száz könyv, több, mint 2000 közlemény, rövid életrajzok, értekezések találhatóak. A Hungaricana.hu pedig nagy segítséget nyújt mindenkinek az otthonából való kutatáshoz. Fizetős internetes adatbázis rengeteg folyóirat, újság, könyv és több gyógyszerészi lap évfolyamainak tárháza: Arcanum Digitális Tudománytár.

Érdekességként említem meg, hogy az amerikai „Global Journal for medical research” angol nyelvű internetes folyóirat az egész világról várja a tudomány-történeti közleményeket. Honoráriumot ugyan nem fizetnek, de így nemzetközi téren mindenütt olvassák a lektorált cikkeket (www.globaljournals.com).

A gyógyszerésztörténet művelése nagyon hálás foglalkozás. Ehhez ismerni kell a gyógyszerészet jogállását, a gyógyszerészképzés múltját, a gyógyszerészi szervezetek történetét és a magyar gyógyszerkönyveket.

Sajnálatos, hogy a mai magángyógyszertárakban már feledésben van a pálya múltja. Szerencsére van még érdeklődés a gyógyszerészi értékek iránt a kollégák körében. De egy érdeklődő már nehezen találhat segítséget. A havonta 64 oldalon megjelenő Gyógyszerészet évente csak 5-6 közleményt közöl le a 12 lapszámban. Erre az újságra már csak kevesen fizetnek elő.

Nekem helyzeti előnyöm volt, hogy a gyógyszertártól 150 méterre volt az Ernyey József Gyógyszerésztörténeti Könyvtár. Ott a szó valós értelmében „felüdültem” a fárasztó gyógyszerészi munka után. A könyvtár „csendjében” minden szellemiség azonnal hatott rám. Így tudtam eredményesen kutatni. Nagyon sokat tanultam ott. Így mindig „kicszerélve” értem onnan haza.

Saját magam számos alkalommal hívtam fel a kollégák figyelmét a publikálás fontosságára. Így 49 év óta a napi munkám mellett mindig szakítottam időt a gyógyszerésztörténet művelésére. Még kezdetben találtam egy feldolgozatlan témát. Egy év múlva közölték az első cikkemet. Azóta több mint 200 cikket írtam a napi munka után. Érem-kitüntetésekkel jutalmazták a munkámat, de soha nem a siker vezérelt, hanem az értékmentés. Olyan témákat is feldogoztam, amelyeket még senki sem vállalt el az országban rajtam kívül. Érdeklődés és megfelelő felkészültség nélkül ezt nem lehetett végigvinni. Ma már csak nagyon kevesen kutatunk ezen a területen az országban. Már nincs jól felkészült professzor, aki ezt a munkát összehangolná és segítené még az országban.

Így most még nem tudom, hogy utánam majd ki folytatja az eddigi munkámat, ha kiesik véglegesen a kezemből az író toll... Így azt a tudást, ami szükséges lenne a munka továbbviteléhez, most még senkinek sem tudom átadni.

„Ars longa, vita brevis!” Befejezésül két történetíró fontos idézete álljon itt:

„Őrizzük és tartsuk fenn emlékeinket, gyűjtsük össze töredékeinket, nehogy elveszenek végleg, és ezáltal üresebb legyen a múlt, szegényebb a jelen és kisebb a jövő!” (Marcus Porcius Cato Maior, római ókori történetíró).

„A múlt iránytűje a jelennek, a népeknek szükségük van visszapillantaniuk a múltjukra, hogy a jövőjükkel tisztába lehessenek” (Orbán Balázs erdélyi történetíró).